

Narine Abgarjan
MANYUNYA

TYPOTEX VILÁGIRODALOM

NARINE ABGARJAN

MANYUNYA

Fordította
GORETITY JÓZSEF

TYPOTEX

Az Európai Unió társfinanszírozásával

Az Európai Unió társfinanszírozásával. Az itt szereplő vélemények és állítások a szerző(k) álláspontját tükrözik, és nem feltétlenül egyeznek meg az Európai Unió vagy az Európai Oktatási és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA) hivatalos álláspontjával. Sem az Európai Unió, sem az EACEA nem vonható felelősségre miattuk.

Наринэ Абгарян: *Манюня*

Издательство АСТ, Москва, 2016

© Narine Abgaryan, 2010

The publication of the book was negotiated through

Banke, Goumen & Smirnova Literary Agency AB (www.bgs-agency.com).

Hungarian translation © Goretity József, 2026

Hungarian edition © Typotex, Budapest, 2026

Ezt a könyvet ember írta és ember fordította.

Engedély nélkül semmilyen formában nem másolható!

ISBN 978 963 493 362 5

ISSN 2064-2989

Kedves Olvasó!

Köszönjük, hogy kínálatunkból választott olvasnivalót!

Újabb kiadványainkról, akcióinkról a www.typotex.hu

és a facebook.com/typotexkiado oldalakon értesülhet.

TYPOTEX KIADÓ

Alapította Votisky Zsuzsa, 1989

A kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók

és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

Felelős kiadó: Németh Kinga

Felelős szerkesztő: Brunner Ákos

A kötetet gondozta és a borítót tervezte: Kiss Barnabás

Nyomta és kötötte: OOK-Press Nyomda, Veszprém

Felelős vezető: Szathmáry Attila

*Anyának és apának – végtelen
szeretettel és hálával.*

BEVEZETŐ HELYETT

HÁNY OLYAN VIDÉKI VÁROSKÁT ISMERNEK, AMELYET CSILINGELŐ, hóbertos patak szel ketté, és a patak jobb partján, egy szikla legtetején középkori erőd romjai magasodnak? A patakon régi kőhíd ível át, erős, de nem túl magas, és áradáskor a medréből kilépő folyam úgy hömpölyög zavaros vizével, mintha tetőtől talpig elakarná önteni.

Hány olyan vidéki városkát ismernek, amely lankás dombok tenyerén terül el? Mintha a dombok vállt vállnak vetve körbeálltak volna, hogy karjukat előrenyújtva sekély völgyet formáljanak, és e völgyben nőttek volna ki az első alacsony kőkunyhók. És a kőkemencékből finom csipkeként füst emelkedett az ég felé, a szántóvető pedig mély hangon orovébe* kezdett... „Ani-i-i-ikó – kiáltotta torkaszakadtából, ráncos kezéből ellenzőt formálva egy vénséges vénasszony –, Ani-i-i-ikó, hová csavarogtál el, te haszontalan lány, ki fog gatát** sütni?”

Hány olyan vidéki városkát ismernek, ahol föl lehet mászni a várrom magas külső falára, és félelemtől dermedten, a barátaid vállába kapaszkodva lepillantani oda, ahol a szurdok mélyén névtelen, fehér patak vize habzik? Aztán pedig, figyelmen kívül hagyva

* Orove – tradicionális örmény földműves dal.

** Gata – édes, vajas-diós örmény sütemény.

a fenyegetően hangzó táblát: „államilag védett”, végigmászni a várat, titkos alagutak és mérhetetlen mennyiségű kincs után kutatva?

Ennek az erődnek elképesztő és igencsak szomorú története van. A X. században egy örmény várúr, Clik Amrám birtokában volt. És a várúr elindult seregével II. Asot Bagratuni király ellen, mert az elcsábította a feleségét. Súlyos belviszály kezdődött, hosszú évekre megbénítva az országot, amelyet már amúgy is meggyengítettek az arab hódítók portyázásai. A hűtlen és szépséges várúrnőt olyannyira furdalta a lelkiismerete, hogy a vártoronyban felakasztotta magát.

A vár hosszú évszázadokon keresztül a minden oldalról megközelíthetetlen szikla tetején állt. De a XVIII. században rettenetes földrengés rázta meg a sziklát, amely két darabra esett szét. Az egyikben megmaradtak az erőd keleti falának és belső épületeinek romjai, a szakadékban pedig, amely alatta támadt, gyorsfolyású, csörgedező patak keletkezett. A városka régi lakói azt mesélték, hogy az erőd alól földalatti alagút vezetett egészen a Szeván-tóig, amelyen át fegyvert szállítottak, amikor az erőd ostrom alatt állt. Ezért tudott az erőd ellenállni a nomádok támadásainak, és ha nem lett volna a földrengés, a mai napig épen és egészszen állna.

A városkát, amely aztán a romok köré épült, Berdnek nevezték el. Örményül erődöt jelent.

E városka lakossága rendkívül különleges. Makacsabb, sőt mi több, megátalkodottan konokabb népség nem létezik sehol a világon. Makacsságuk miatt a város lakói rászolgáltak a „csökönyös szamarak” gúnynévre. És ha azt gondolják, hogy ez a legkisebb mértékig is sérti őket, akkor nagyon tévednek. A városka utcáin gyakran hallani efféle tartalmú párbeszédet:

– Na, mit győzködsz, hiszen én berdi szamár vagyok! Engem nem egyszerű meggyőzni!

– Na és? Mellesleg én is igazi berdi szamár vagyok. És az még nagy kérdés, ki kinek fog engedni!

És hogy ne eresszem bő lére, hozok egy példát a berdiek híres-neves makacsságára.

Örményországban nyaranta ünneplik a Vardavart, ezt a vidám és fényes, valahová az ősi, pogány időkbe visszanyúló ünnepet. Ezen a napon apraja és nagyja vízzel locsolja le egymást. Reggeltől estig, bármilyen edényből. Egy dologra van ilyenkor csak szükség – hogy az ember alaposan beszappanozza magát, kinyissa a lakása bejárati ajtaját, és kiálljon az ajtónyílásba. Kétség sem férhet hozzá: a küszöbön a gatyájukig átázott tömeg várja az embert, és vad kiáltások és nevetgélések közepette egész hektó vizet zúdítanak rá. Ilyen egyszerű módja van annak, hogy az ember alaposan lefürödjön. Persze, csak tréfálok.

Valójában, ha az embert az utcán ismeretlenek nyakon öntik vízzel, semmi esetre sem szabad megsértődnie emiatt – úgy tartják, hogy e napon a víznek gyógyító ereje van.

Tehát. Az Apostoli Egyház valamiképpen rendet akart vágni a népi ünnepek között, és mindent elkövetett annak érdekében, hogy szigorúan egy bizonyos napot jelöljön ki Vardavar ünnepének. De közben egyáltalán nem vette számításba városunk lakóinak csökkenését. Pedig jobban tette volna. Mert a következő helyzet állt elő: az egész köztársaságban az Egyház által kijelölt napon ünneplik Vardavart, kivéve Berdben, ahol továbbra is a régi hagyományoknak megfelelően, július utolsó vasárnapján. Biztosíthatom önöket, ha a Katolikus külön a mi városunk lakóira érvényes rendeletet adott volna ki, abból sem sült volna ki semmi értelmes dolog. Úgyhogy Őszentsége ne is próbálkozzék, ezt adják is át neki. A mieinkkel csak akkor lehet egyezségre jutni, ha azt ők is úgy akarják.

Vagyis sohasem.

Most pedig néhány szót igaz elbeszélésünk főszereplőiről.

Hol volt, hol nem volt, élt ebben a Berd nevű városkában két család: az Abgarjanok meg a Sacok.

Az Abgarjan család büszkélkedhetett egy nagyszerű apával, a sziklaszilárd Jurával, egy csodálatos anyával, az önfeláldozó Nágýával, és négy különféle kaliberű és életkorú kislánnyal: Narinéval, Karinével, Gajanével és Szonával. Aztán ebben a boldog családban megszületett végül a rég várt fiú, Ajk is, de ez már néhány évvel az alábbiakban leírandó események után történt. Ezért az elbeszélésben csupán a négy lány szerepel. Jura, az apa, orvosként dolgozott, az anya az iskolában orosz nyelvet és irodalmat tanított.

A Sac család Mamóval büszkélkedhetett.

Mamón kívül persze magában foglalt még két másik embert is a Sac család: Misa bácsit, Mamó fiát, meg Manyunyát, Misa bácsi lányát, következésképpen Mamó unokáját. A család azonban mindenekelőtt Mamóval tudott büszkélkedni. És csak őutána a család csöppet sem kevésbé nagyszerű tagjaival. Misa bácsi mérnökként dolgozott, Mamó pedig anyaként, nagymamaként és háziasszonyként.

Igaz elbeszélésünk hősei hosszú időn át gyakorlatilag nem beszéltek egymással, mivelhogy sejtelmük sem volt a másik létezéséről. Történt azonban egy eset, amely egyszer s mindenkorra közel hozta őket egymáshoz.

Mindez 1979-ben történt. Nyakunkon volt a Győzelem Napjának 34. évfordulója. A helyi kultúrházban a szokásos ünnepségre és a háborús veteránok köszöntésére készülődtek. A berdi zeneiskola kórusára felelősségteljes misszió hárult: elő kellett adnia Szoboljev és Muradeli *Buchenwaldi vészharang* című alkotását.

A kórus kétségbeesetten, magát rekedtre énekelve próbált. Szergo Mihajlovics, a csodálatos karvezető végtelenül el volt keseredve, és egyre csak nógatta a basszus szólamot, amely bosszantó következetességgel minduntalan egy fél ütemmel később lépett be. Szergo Mihajlovics a kezét tördelte, és szemrehányásokat tett, hogy a *Buchenwaldi vészharang* efféle előadásával csak leégni lehet az egész város előtt, és büntetésül egészen biztosan szélnek

fogják eresztetni a kórust a szélrózsa minden irányába. A kórustagok valamiért elkeseredtek.

Eljött a D-nap.

És tudják, mit mondok én önöknek? Minden rendben zajlott volna, ha nincs az a hosszú, két lépcsőfokból álló dobogó, amelyre a rövid szünet ideje alatt felállították a kórus második és harmadik sorát. Minden példásan összeállt: a dal egyenletesen és érzelmesen szállt, a basszus váratlan módon jókor lépett be, Szergo Mihajlovics pedig dirigálás közben olyan cikcakkokat írt le a színpadon, mintha valami gonosz darázs üldözte volna. A kórustagok a pillanat ünnepléességének hatására egészen libabőrösek lettek. A nézőtér, amelyen eleinte kíváncsi izgalom futott végig a karnagy kaotikus mozgásától, belemerült a pátosszal teljes harangszóba, és elcsendesedett.

Semmi, de semmi előjel nem utalt bármiféle bekövetkező bajra.

És akkor. Annál a sornál, hogy „S minden osztag életünket féltve, így kiált felénk”.* A kórus. Meghallott. A háta mögött. Valami furcsa. Recsegést. A kórus első sora nem mert hátrafordulni, de a karnagy megnyúlt ábrázata alapján felfogta, hogy hátul valami rettenetes történik.

Az első sor összerezzen, de az éneklést sztoikus nyugalommal folytatta, majd annál a résznél, hogy „Halld meg ember, mint dörög fel újra, nem vihar zúg, nem a hurrikán”, a második és harmadik sor alatt nagy robajjal összedőlt a dobogó, a gyerekek pedig szanaszét szóródtak.

A veteránok később azon csodálkoztak, hogy miközben ők valamennyien meglehetősen hajlott korban vannak, mégis képesek voltak egyetlen ugrással – érdemrendjeikkel és kitüntetésekkel

* Kapuvári Béla fordítása.

csilingelve – átjutni a színpad magas peremén, és kirángatni a gyerekeket a „kicsi a rakásból”.

A kóristák kétségbe voltak esve: mindenki felfogta, hogy az előadás megbukott. Szégyenletes és hányingerkeltő volt, és a gyerekek ruhájukat porolva, szó nélkül a kulisszák mögé kullogtak. Az egyik kislány, a magas és vézna Narine a fogait összeszorítva próbált ki-mászni a dundi és valamiért nedves Marija alól, aki megszeppent kisegéerként feküdt rajta.

– Legalább másznál arrébb – sziszegte Narine.

– Nem bírok – zokogta Marija –, összepisiltem magam!

Itt mély lélegzetet veszünk, és mélyen elgondolkodunk. Mivel ahhoz, hogy két kislány között örök életre szóló, féktelen barátság szülessen, néha elég csak annyi, hogy az egyik lepisilje a másikat.

Hát ilyen meglehetősen eredeti módon barátkozott össze Narine és Manyunya. Aztán összebarátkoztak a családjaik is.

A *Manyunya* – elbeszélés az összes fővárostól távol eső szovjet városkáról és annak lakóiról. Arról, hogy a rettenetes áruhiány és a legkülönbélebb korlátozások ellenére az emberek mégiscsak ki-módolták, hogyan éljenek, és örüljenek az életnek.

A *Manyunya* – felnőtt gyerekeknek szóló könyv. Azoknak, akik tizenhárom és hatvan éves korukban is hisznek a jóban, és mosolyogva tekintenek a jövőbe.

A *Manyunya* – végtelen szeretetem kinyilvánítása a családom, a hozzám közelállók és a város iránt, ahol szerencsém volt megszületni és felnőni.

Kellemes olvasást kívánok, barátaim!

Ja, és ha valakit érdekelne: a kórusunkat nem oszlatták fel. Oklevelet kaptunk a *Buchenwaldi vészharang* professzionális előadásáért, és megjutalmaztak bennünket egy tejkombinátba történő látogatással. Jobb lett volna, ha mégis inkább feloszlatták a kórust. Becsszóra.

ELSŐ FEJEZET

*Manyunya összeismertet Mamóval, avagy
milyen nehéz átjutni Róza Joszifovna fészkontrollján*

AZ ELBESZÉLÉS FOLYAMÁN ÖNÖKBEN AZ A BENYOMÁS TÁMADhat, hogy Mamó zsémbes, csökönyös és despotikus teremtmény volt. Ez egyáltalán nincs így. Vagy nincs egészen így. Mamó nagyon is szerető, jóságos, megértő és odaadó ember volt. Ha Mamót nem hozták ki a sodrából, maga volt a megtestesült angyal. Más kérdés, hogy Mamó bármilyen, akár a legjelentéktelenebb oknál fogva is ki tudott kelni magából. És a világegyetem egy ily nehéz pillanatában még a Sivatagi Vihar hadművelet is gyermeki nyafogásnak tetszhetett ahhoz képest, amit Mamó művelt! Könnyebb lett volna lapátra söpörni és a hombár mögé dobni a tornádó után maradt törmelék, semmint túlélni Róza mama pusztító dühének viharát.

Én boldog embernek mondhatom magam, barátaim. Mert néhányszor szemtől szemben álltam ezzel az elemi erejű csapással, és túléltem. A gyerekek életképesek, mint a csótányok.

Nyolcévesek voltunk Mányával, amikor megismerkedtünk. Akkor már mindketten a zeneiskolában tanultunk, Mánya a hegedű-, én a zongoraosztályban. Időnként összeakadtunk a közös órákon, odavetettük egymásnak a kötelező udvariassági frázisokat, mígnem eljött a nevezetes kórusfellépés, ami után a barátságunk

átlépett egy másfajta, mondhatni, dühödt dimenzióba. Átültünk egy közös padba, együtt indultunk haza a zeneiskolából, szerencsére még az utunk is egyfelé vitt. És ha az adott napon Mányának épp hegedűórája is volt, felváltva vittük a hegedűtokját – nem volt ugyan nehéz, de nekünk, kislányoknak azért elég méretes.

Nagyjából két hét szoros barátság után meghívtam magunkhoz Mányát, hogy összeismertessem a családommal.

Mánya habozott.

– Tudod – sütötte le büntudatosan a szemét –, nekem ott van Mamó.

– Kicsoda? – kérdeztem vissza.

– Hát, Mamó, Róza mama.

– Na és? – Nem értettem, hová akar kilyukadni. – Nekem is vannak nagymamáim: Tata és Násztya.

– Neked nagymamáid vannak, nekem meg Mamóm – nézett rám szemrehányóan Mánya. – Mamóval nem lehet szórakozni! Nem engedi, hogy csak úgy eljárjak ismeretlenekhez.

– Dehát, hogy lennék én neked ismeretlen? – tártam szét a karomat. – Már egy örökkévalóság óta barátnők vagyunk, asszem – próbáltam fejben összeszámolni –, tizennyolc napja!

Mánya visszarántotta iskolai köténye lecsúszó kantárját, tenyerével lesimította meredező fodrát, aztán megrugdosta térdével a hegedűtok oldalát.

– Csináljuk így – javasolta aztán –, engedélyt kérek Mamótól, és a következő órán elmondom, mit döntött.

– Haza is telefonálhatsz nekem. Megadjam a számunkat?

– Tudod – nézett rám büntudattal Mánya –, Mamó nem engedi, hogy ismeretlen embereknek csak úgy telefonálgassak, de ha már HIVATALOSAN is megismerkedtünk egymással, akkor majd fel tudlak hívni!

Nem kezdtem el újra emlékeztetni Mányát arra, hogy mi mint-ha már ismernénk egymást. Hát jó, gondoltam, ha így kell, akkor legyen így. Egy felnőtt szava számunkra törvénynek számított, és ha Mamó nem engedte meg Mányának, hogy csak úgy felhívjon telefonon másokat, akkor ebben nyilván kellett lennie valamely titkos, az én értelmemet meghaladó, de vitán felül álló értelemnek.

A következő szolfézsórán Manyunya átadott nekem egy négyrét hajtott rajzlapot. Óvatosan széthajtogattam.

Barátnőm „bájos levélkéje” titokzatosan kezdődött:

„Narine, ezúttal meghívlak téged a folyó 1979. év e szombatján délután három órára. Ha tucc, hozz magadal fényképalbumot családi fotkkal”.

A nevem vastagon ki volt húzva piros filccel. Alulra Mánya színes ceruzákkal kis házikót rajzolt: a tetején lévő kéményből természetesen sűrű füst gomolygott; a magányos ablakocskában fény-sugarakat szórt egy sárga Iljics-lámpa; egy hosszú ösvény, amely bonyolult kígyóként tekergőzött, egyenesen a küszöbnek ütközött. A valami miatt zöld színű égen bolyhos felhő mögül kukkantott ki a napocska. Jobbra, egészen lent a sarokban, gülüszemű hold ragyogott, csillaggal a farkincáján. A lenti felirat pedig így hangzott: „A kék színezőt elvesztetem, ezért ződ az ég, de ez nem baly. Vége.”

Könnyekre fakadtam.

* * *

Anya úgy készített fel a vendégségre, mintha az Ítélet Napjára indul-nék. Reggel saját kezűleg fürdetett meg, de úgy, hogy a bőrömmel együtt lejött rólam csekélyke izomzatom is. Aztán szorosan befonta a hajamat, de olyan szorosan, hogy nemcsak pislogni, de még lélegzetet venni sem bírtam. Nagyanyám az ilyen helyzetekben

mindig azt mondta: se lehajolni, se felegyenesedni, se lélegezni, se fingani. Hát nagyjából én is így éreztem most magam, de földöntúli szépségem áldozatokat követelt, ezért sztoikus nyugalommal álltam a tortúrát. Aztán rám adtak egy új nyári ruhát – egy világos krémszínű, buggyos ujjú, csipkés aljú gyönyörűséget.

– Ha foltot ejtesz rajta, kiporollak – figyelmeztetett kedvesen anyja –, még a hűgaidnak is hordaniuk kell ezt a ruhát utánad.

Ünnepélyesen átadott egy tasakot, benne a családi fényképalbumunkkal meg egy doboz bonbonnal Mamónak. A tasak hihetetlenül szép volt – égszínkék, rajta magányos cowboy és felirat: MARLBORO. Nem sok ilyen tasakja volt anyának, és a legünnepibb alkalmakra tartogatva úgy vigyázott rájuk, mint a szeme fényére. Aki megélte a szovjet áruhiány időszakát, az emlékezhet rá, mennyi erőbe és erőfeszítésbe került, hogy valaki ilyen műanyag-tasakokat szerezzen.

– Ne könyökölj az asztalra, ne felejts el köszönni és köszönetet mondani, viselkedj tisztességesen, és ne ugrabugrálj a házban, mint egy nem normális – folytatta anyám a viselkedésemre vonatkozó instrukciókat, miközben én már szaladtam lefelé a lépcsőházban. – Vigyázz a ruhádra!!! – Hangja már a kijáratnál ért utol, és fájdalmasan hátba vágott.

– Jó-ó-ó-ó-ó!

* * *

Mánya türelmetlenül topogott házuk kapuja előtt. Amint a távolból észrevett, szaladt elébem.

– Milyen szép vagy ma – sóhajtotta.

– Igyekeztem a nagyanyád kedvében járni – dörmögtem oda. Minden harci kedvem egy pillanat alatt elszállt, mindenből kettőt láttam, a térdem rogyadozott, és áruló módon izzadt a tenyerem.